

Between River, Road and Motorway

Entre riu, carretera i autopista

Ideas competition for the *Parque Recreativo Puerta de Hierro*

Concurs d'idees per al *Parque Recreativo Puerta de Hierro*

Bea Goller

In 1954, Organización Sindical (Spanish Trades Union Organisation) created the Parque Sindical Deportivo Puerta de Hierro on land belonging to the Royal Site of El Pardo on the banks of the River Manzanares, in order to "offer workers and their families a place to rest in the summer". This people's spa was built according to an original project by Manuel Muñoz Monasterio, whose plan included a dam and earthworks to control the river flow and obtain sufficient depths for the creation of beaches and other leisure

areas. Intervention in the landscape was completed with small, light constructions scattered among the vegetation with the following programme:

- an access pavilion with a ticket booth and guard hut;
- a restaurant with a magnificent view over the river;
- a circular bar with a ceiling structure high above the ground, like an object deposited there among the trees;
- a water tower that gained in diameter as it rose, and accessible to the top by means of jutting steps;
- a three storey building with an information service, telephones, first aid centre, offices and guard's residence.
- Men, women and children changing rooms, the latter ones near the infants' beach.

The buildings are serene: an architecture that does not stand out against its setting. Their relationship with the landscape takes the form of small elements akin to the world of camping, placed where one would otherwise pitch a tent. Their playful, ephemeral appearance neither invades nor dominates the terrain. The complex is a leisure centre integrated into its natural surroundings.

In 1959, according to a project by Francisco de Asís Cabrero, the limits of the park were extended with

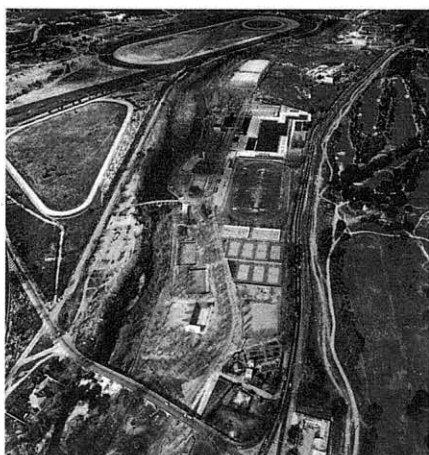
L'Organització Sindical va crear al 1954 el Parc Sindical Esportiu Puerta de Hierro sobre les terres integrants del Real Sitio del Pardo i als marges del riu Manzanares per a "oferir als productors i les seves famílies un lloc de respòs durant l'estiu". Aquest balneari popular es va construir segons un primer projecte de Manuel Muñoz Monasterio, la proposta del qual incloïa la formació d'una presa i els moviments de terra prevists per a controlar el cabal del riu i obtenir profunditats adequades per a la creació de platges i altres zones d'esbarjo. La intervenció en el paisatge es completava amb unes petites construccions escampades entre la vegetació i

d'aspecte lleuger, i amb el següent programa:

- un pavelló d'accés amb taquilles i caseta per al guarda,
- un restaurant amb una magnífica vista sobre el riu,
- un bar de planta circular i forjat elevat respecte del terra, com un objecte dipositat allà entre els arbres,
- una torre dipòsit de diàmetre creixent a mesura que guanya altura, i accessible fins a l'anella de coronació mitjançant uns graons voladissos,
- un edifici de tres plantes per a informació, telèfons, farmaciola, secretaria i habitatge del conserge,
- un vestuari per a dones, un altre per a homes i un altre per a nens, aquest últim pròxim a la platja infantil.

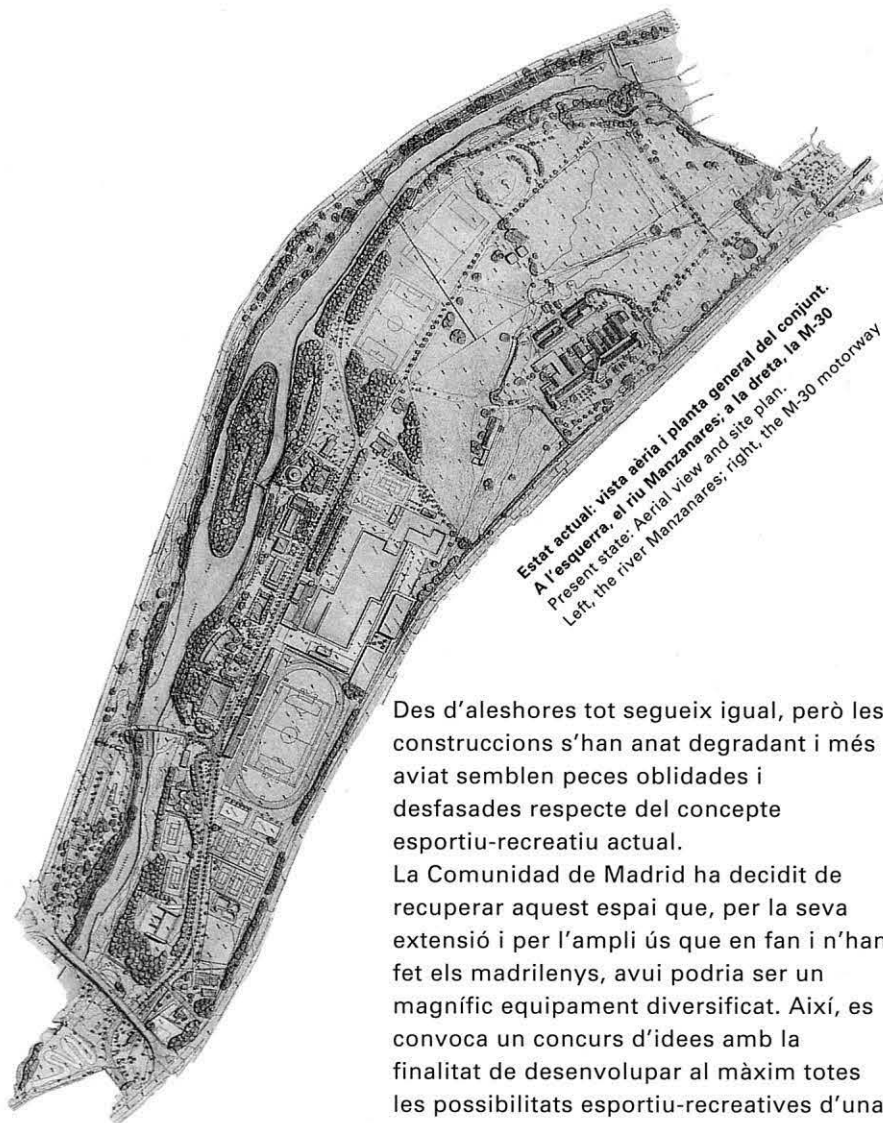
Són edificis tranquils, una arquitectura que no sobresurt de l'entorn. La relació amb el paisatge és de petits elements, més propers al món del càmping, col·locats allà on plantaríeu la tenda de campanya. La seva aparença enjogassada i efímera, més pròxima a la naturalesa d'una taula de picnic, no envaeix el territori, no el domina. El conjunt acaba essent un centre d'esbarjo integrat al marc natural.

El 1959, segons el projecte de Francisco de Asís Cabrero, s'ampliaven els límits del parc amb pistes i camps esportius, amb un enorme conjunt de piscines, i més vestuaris i serveis.

sports tracks, fields and an enormous complex of swimming pools, more changing rooms and services. Since then everything has remained the same, except that the constructions have been allowed gradually to deteriorate. Until now they appear as forgotten, outphased pieces as regards the present day concept of sport and recreation. The regional government of Madrid has decided to recover this area which, by virtue of its extension and the use made of it by the people, could today be a magnificent and diversified leisure facility. Consequently, an ideas competition was organised in order to develop to the maximum the sports and leisure possibilities of an amenity of such characteristics. The basic conditioning elements of the competition are the following:

- the major highway alterations currently being carried out at the northwestern exit from Madrid and the conversion of the present access road to the park into a motorway to be included in the M-30 ring road;
- the inclusion of 70,000 m² of extra free space into the total surface area of the park;
- the need for new, large parking areas with a capacity for 4,000 vehicles during summer time, but only 10% of its potential for the rest of the year, with alternative uses to be thought out for these areas; the upgrading of the bridge of San Fernando, at present covered with vegetation and lacking development;
- the refurbishing of the original buildings which, though in a precarious state, seem worth preserving.
- the possible independent use of the amenities, without sacrificing the sports-leisure duality of the complex with the different parts and the river as unifying elements. The area could be divided into three zones: services, re-

*Estat actual: vista aèria i planta general del conjunt.
A l'esquerra, el riu Manzanares; a la dreta, la M-30.
Present state: Aerial view and site plan.
Left, the river Manzanares; right, the M-30 motorway*

Des d'aleshores tot segueix igual, però les construccions s'han anat degradant i més aviat semblen peces oblidades i desfasades respecte del concepte esportiu-recreatiu actual.

La Comunidad de Madrid ha decidit de recuperar aquest espai que, per la seva extensió i per l'ampli ús que en fan i n'han fet els madrilenys, avui podria ser un magnífic equipament diversificat. Així, es convoca un concurs d'idees amb la finalitat de desenvolupar al màxim totes les possibilitats esportiu-recreatives d'una

instal·lació d'aquestes característiques. Com a condicionants bàsics del programa cal destacar els següents punts:

- la important reforma viària que s'està realitzant a la sortida Nord-Oest de Madrid i la conversió de l'actual carretera d'accés al parc en una autovia per a incloure-la en el tancament del cinturó de la M-30.
- la incorporació de 70.000m² de terrenys lliures a la superfície total del parc.
- la necessitat de noves i àmplies zones d'aparcament amb capacitat per a 4.000 vehicles en època estival, però amb un 10% d'utilització la resta de l'any i, per tant, la previsió també d'usos alternatius per aquestes zones.
- la revaloració del pont de San Fernando, actualment cobert per la vegetació i sense urbanitzar.
- la rehabilitació dels edificis originals, que si bé es troben en estat precari, sembla interessant de mantenir aquest caràcter tan peculiar d'unes instal·lacions que han actuat com a focus d'atracció d'usuaris durant tant de temps, i l'ús de les quals pot ser modificat.
- el possible ús independent de les instal·lacions, sense perdre la dualitat esportiu-recreativa del conjunt amb les parts i el riu com element unificador. Divisió en tres zones d'actuació: àrea

creation and sport, these two latter adapted to present day demands by creating new swimming pools and sports pavilions.

- the correct interpretation of a seasonal demand in terms both of parking and of use.

All these prerequisites point towards a different type of implantation on the site. The dimensions of the new constructions, such as the hockey pavilion or the multi-functional sports building, require a greater degree of invasion of the landscape. The issue therefore consists in striking a balance between two different approaches, separated by four decades and by new lifestyles.

There remain the light constructions, that bowling alley canopy, that sundial and that slender mast, as vestiges of what modern life meant in the fifties.

Competition sport is within the reach of anyone determined enough to pursue it. Furthermore, the massification of sport has led to the creation of large centres whose volumes are difficult to camouflage and which end up by dominating their surroundings.

Many of the project entries reveal this added difficulty, some including all the new pavilions inside even greater superstructures, next to which the small scale constructions of the fifties tend to disappear. Generally speaking, the predominant trend is to arrange things lengthwise following a central axis between the motorway and the river—and reinforcing it by means sometimes of porticoes, sometimes of strips of water parallel to the river—in the form of a unifying scheme. This axis divides the site into two areas, a narrower one towards the river, containing the original constructions, and another, wider one, with most of the new structures, creating a buffer zone between the complex and the motorway. As a plan, this is correct and functional; however, as a concept to be followed strictly it is too rigid and unidirectional. In many of the projects this rigidity eliminates the possibility for a harmonious balance between the new and the old: It might be more coherent to do without any trace of the past.

The choice of the following works sets out to show the different approaches and solutions adopted.¹

de serveis, àrea recreativa i àrea esportiva. Aquestes dues últimes adequades a les demandes actuals a través de la creació de noves piscines i de nous pavellons d'esport.

- La interpretació correcta d'una demanda estacional, tant a nivell d'aparcament com d'ús.

Tots els requisits del programa apunten cap a un tipus diferent d'implantació en el territori. La dimensió de les noves construccions com per exemple el pavelló d'hoquei o el poliesportiu, provoca una actuació molt més invasora del paisatge. Es tracta, doncs, de trobar aquest equilibri entre dos plantejaments diferents, separats per quatre dècades i per nous estils de vida.

Allà queden aquestes construccions lleugeres, aquesta marquesina de la bolera, aquest rellotge de sol i aquest màstil esvelt, com a vestigis del que representava la vida moderna als anys cinquanta. Ara la nostra vida està més professionalitzada i especialitzada. L'esport de competició està a l'abast del que s'ho proposa. La massificació esportiva comporta la creació de grans centres, volumètricament difícils de camuflar, i que acaben per dominar el seu entorn.

Molts dels projectes presentats a concurs mostren precisament aquesta dificultat afegida. Algunes propostes engloben tots els nous pavellons dins de superestructures encara més grans, juntament amb les quals tendeixen a desaparèixer aquestes petites construccions dels anys cinquanta. En general predomina la tendència a ordenar longitudinalment l'àmbit d'intervenció, seguint un eix central entre l'autovia i el riu, reforçant-lo, a vegades, a través de pòrtics quilomètrics, altres, mitjançant la franja d'aigua paral·lela al riu, per aconseguir una lectura de conjunt. Aquest eix divideix l'àmbit d'actuació en dues àrees, una més estreta cap al riu amb les construccions originals, i una altra de més ampla amb la majoria d'estructures noves creant una capa esmorteïdora cap a l'autovia. Com a esquema és correcte i funcional; com a concepte a seguir al peu de la lletra, massa rígida i unidireccional. En moltes de les propostes aquesta rigidesa es fa tan palpable que anul·la la possibilitat d'un equilibri harmoniós entre el nou i l'existent. En tal cas potser seria més coherent prescindir de qualsevol vestigi del passat.

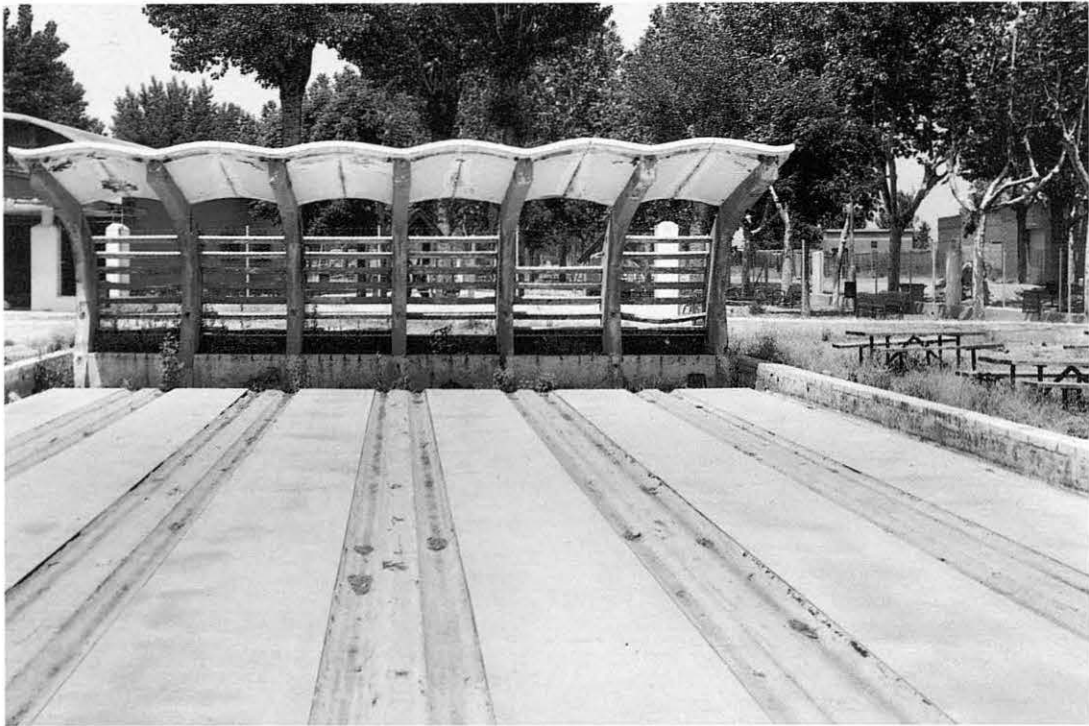
L'elecció dels següents treballs pretén mostrar les diferents aproximacions i solucions adoptades.¹

1. See: *50 Ideas para el Parque Deportivo Puerta de Hierro*. Ed.: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación, Dirección Gral. de Deportes, Madrid, 1990.

1. Vegeu: *50 Ideas para el Parque Deportivo Puerta de Hierro*. Ed.: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación, Dirección General de Deportes, Madrid, 1990.

© Jordi Bernadó

The project by R. Aroca Hernández Ros, J. Daniel Fullaondo Errazu and J.M. Rodríguez Ortiz is centered on a powerful linear structure as the ordering figure of the park, eliminating precisely the landscape integrating character of lower scale architecture scattered over the territory in the form of small stains. Of this spirit "casi nada" ("practically nothing") remains.

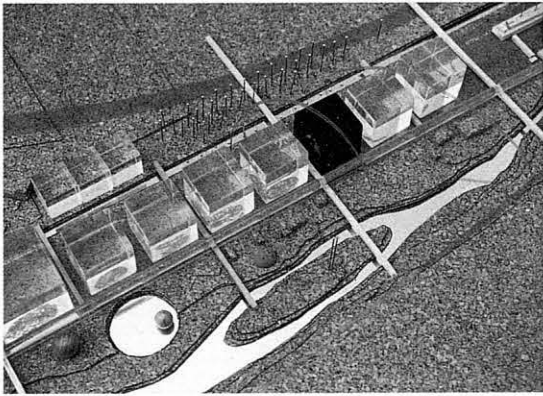
Casi nada La proposta de R. Aroca Hernández Ros, J. Daniel Fullaondo Errazu i J.M. Rodríguez Ortiz es centra en una potent estructura linial com a figura ordenadora del parc, anul·lant precisament aquest caràcter integrador en el paisatge d'una arquitectura de menor escala escampada en el territori com una petita taca. D'aquest esperit, realment, no en queda "quasi res".

The project presented by R. García Guridi, J. Elizaga Corrales, Mª Jesús Muñoz, C. Ruiz Tartas and G. García Rosales also uses the linear nature of the terrain to propose a layout of parallel bands featuring constructions whose volume decreases as we approach the river. The large architectural elements are concentrated next to the motorway as a kind of physical protection barrier but, unlike in the previous project, this new structure merges into the topography, follows the curve of the motorway, is narrower and, consequently, does not attempt to dominate the site. On the contrary, it appears rather as a made-to-measure programmatic improvement. The remainder of the smaller buildings keep to the light, delicate line of the original constructions, thereby achieving a natural transition.

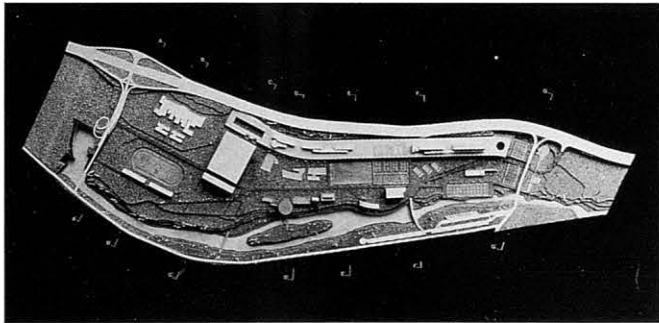
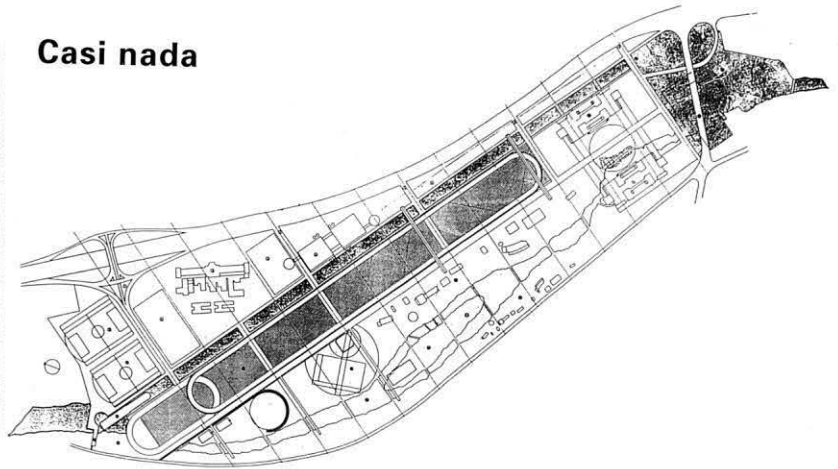
Ultima Thule El projecte presentat per R. García Guridi, J. Elizaga Corrales, Mª Jesús Muñoz, C. Ruiz Tartas i G. García Rosales també parteix de la linialitat del lloc, proposant un esquema de bandes paral·leles amb un nivell d'actuació volumètrica decreixent a mesura que ens apropem al riu. Els grans elements arquitectònics es concentren a prop de l'autopista en forma de barrera de protecció física, però a diferència de la proposta anterior, aquesta nova estructura s'amotlla a la topografia, segueix la corba de l'autopista, és més estreta i, per tant, no pretén dominar el terreny, més aviat apareix com una millora programàtica col·locada a la seva mida. La resta de l'edificació menor proposada vol estar en la línia del llenguatge delicat i lleuger de les construccions originals dels anys 50, aconseguint així una transició natural.

The layout of the park in the project presented by J. García Navarro, R. Torrelo Fernández and L. Casas López-Amor is based totally on the idea of a linear landscape and proposes a simple succession of uses according to their immediate relationship to the existing structures. Thus the parking lots are situated adjacent to the main access to the motorway and the smallest track units close to the existing structures. The similarly linear nature of the tree plantation reinforces the sensation of being led from one activity to another.

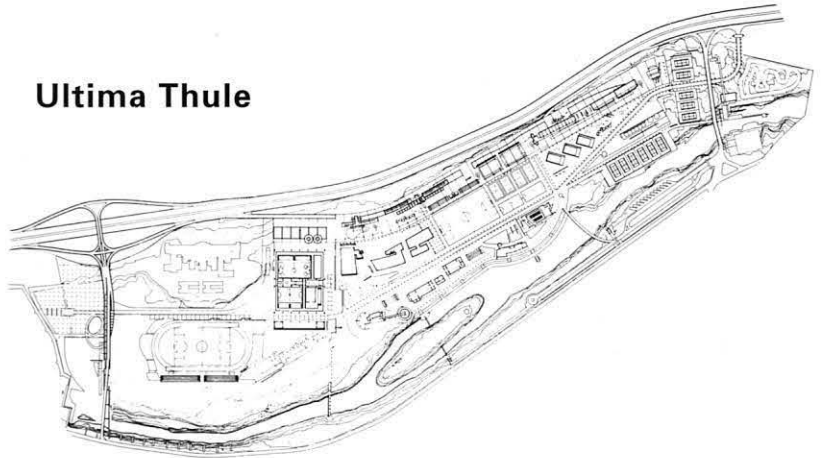
Cuatro estaciones L'ordenació del parc en el treball presentat per J. García Navarro, R. Torrelo Fernández i L. Casas López-Amor es basa totalment en la idea d'un paisatge linial, proposant un esquema senzill de successió de paquets del programa, segons la seva relació immediata amb les estructures ja existents. Així, les bosses d'aparcament se situen al costat de l'accés principal de l'autopista i les unitats de pistes més petites properes a les construccions ja existents. La plantació també linial de l'arbrat reforça la sensació de ser conduït d'una activitat a l'altra.

Casi nada

Ultima Thule

Cuatro estaciones

In the project by Mª T. Muñoz Jiménez and J.R. Burgos Morcillo a global reorganization of the topography is envisaged. A new geometrical landscape guides the disposition of tracks and pavilions, seemingly furrowing the territory through a succession of strata which are revealed until the water level is reached. The swimming pool complex is at river level, extending and geometrizing the water zone while leaving the web of streets like a three-dimensional network.

The project by C. Lapayese and F. de Lope Rebollo also proposes a new layout of the park on the basis of a geometrical pattern. The superimposition of a square grid creates an interplay of panels of landscape on different levels, impregnating the formerly open space with a bidirectional urban character. Although the resource of the grid seems to have been applied in an overly direct way, it is still suggestive as a theoretical, abstract exercise.

A different way of approaching the intervention is revealed in the project by M^a.D. Palacios Díaz, E. del Nero Benítez, F. Soriano Peláez and C. Cabanas Arrate. A winding path links the different activities, managing to intertwine in a highly natural way the new amenities and the existing constructions. This more artistic approach to fragmenting the competition brief and placing tracks and buildings as if they were sculptural pieces in a park has also as an advantage that of flexibility in the face of future programmatic changes.

The layout of the project by A. Mª Torres de Torre and C. Puente also follows a concept of fragmentation, but the result in this case is totally different. This plan features a repertoire of objects that seem to be part of a plan for a world expo, both in the choice of forms and in the way they are grouped. The rather low original proportion between the number of built structures and the extension of the landscape is here inverted, creating a new artificial, almost fair-like landscape, to the extent that even the islet acquires the form of a boat. The acceptance of more commercial models with a certain Disneyland flavour –as being successful on other levels– might be leaving possibly not so inoffensive traces.

Horizonte elevado

En la propuesta de Mª T. Muñoz Jiménez i J.R. Burgos Morcillo s'estableix un tractament global de la topografia. Un nou paisatge geomètric ordena la col·locació de pistes i pavellons, esqueixant el territori mitjançant una successió de capes de terreny que es van revelant fins arribar al nivell de l'aigua. El conjunt de piscines s'integra al nivell del riu, ampliant i geometritzant la zona aquàtica i deixant la malla de carrers com un entramat en relleu.

Neue-Harmonie

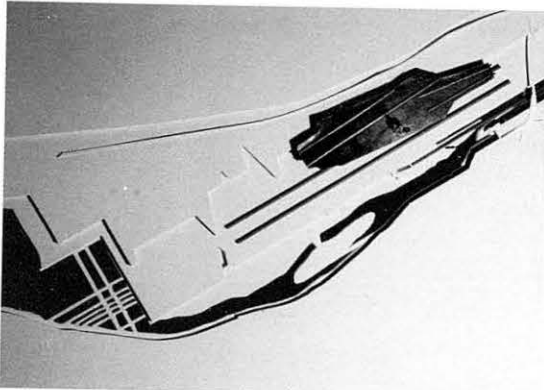
El projecte de C. Lapayese i F. de Lope Rebollo també proposa una nova ordenació del parc a partir d'un patró geomètric. La sobreimposició d'una malla quadrada provoca un joc de requadres de paisatge a diferents nivells, impregnant l'espai, abans lliure, amb un caràcter urbà bidireccional. Encara que el recurs de la malla sembli haver-se aplicat de forma massa directa, no deixa de ser suggerent com exercici teòric-abstracte.

Bosque urbano

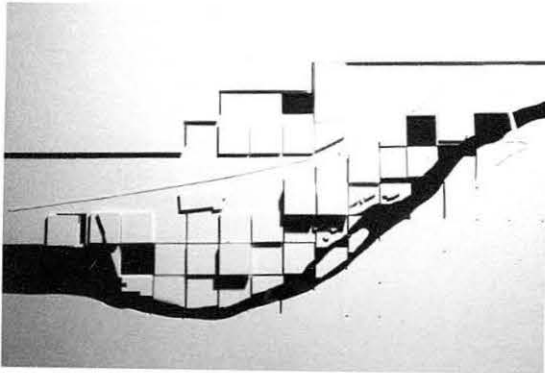
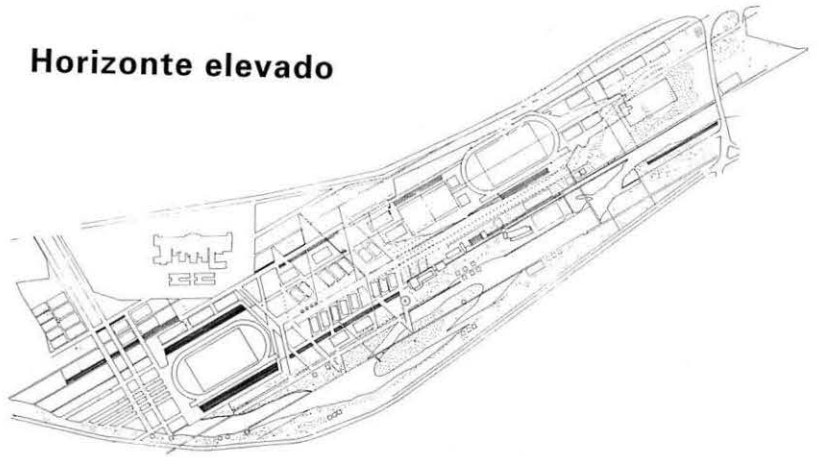
Una manera diferent de plantejar la intervenció es produeix en la proposta de Mª D. Palacios Díaz, E. del Nero Benítez, F. Soriano Peláez i C. Cabanas Arrate. Un camí sinoidal enllaça les diferents activitats, aconseguint d'entremesclar d'una forma molt natural els equipaments nous amb les construccions existents. Aquesta aproximació més artística de fragmentar el programa i col·locar pistes i edificis com si es tractés de peces escultòriques dins d'un parc afegeix el factor positiu de la flexibilitat de cara a futurs canvis de programa.

Isamu

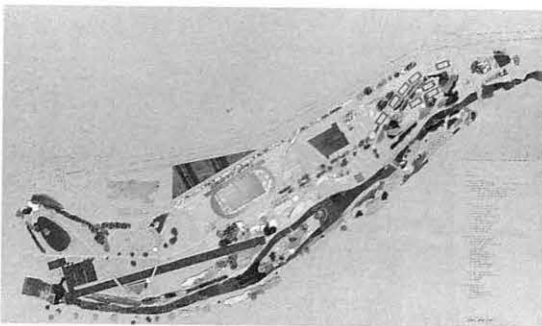
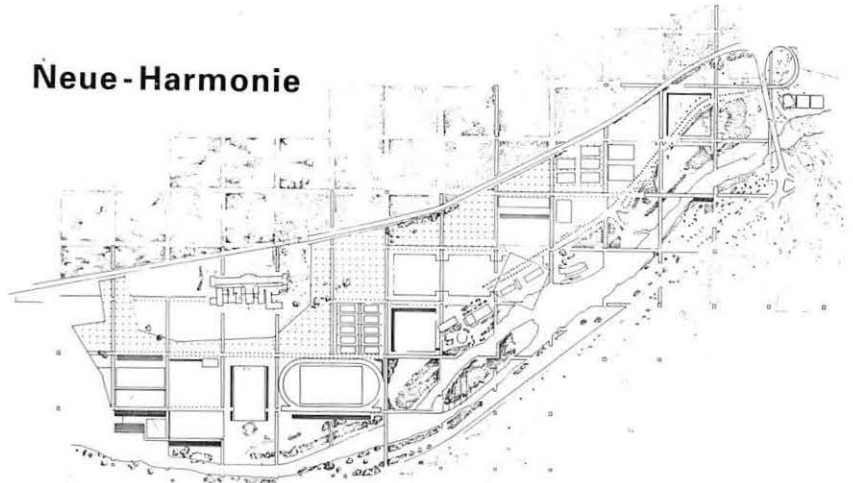
L'ordre del projecte d'A. Mª Torres de Torre i C. Puente també segueix un concepte de fragmentació, però arriba a un resultat completament diferent. Així, aquí apareix un repertori de peces com si es tractés de la planta per a una exposició universal, tant per l'elecció de formes com per la manera d'agrupar-les. La proporció, en un principi més aviat baixa, entre la quantitat d'elements i el paisatge s'inverteix creant un nou paisatge artificial, fins i tot quasi fíral, en el moment en què fins i tot la petita illa pren forma de vaixell. L'acceptació de models més comercials amb un cert regust de Disneylandia, com actuació exitosa a d'altres nivells, podria deixar marques potser no tan inofensives.

Horizonte elevado

Neue - Harmonie

Bosque urbano

Isamu

